

Valtiovarainministeriö

7.3. 2013

LAUSUNTO

Lausuntopyyntönnö 22.11.2013 (VM 162:00/2011)

LAUSUNTO LUONNOKSESTA KUNTARAKENNELAIKSI

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan toteutetaan koko maan laajuinen kuntauudistus. Uudistuksen tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Hallituksen antamien linjausten mukaan on valmisteltu nyt lausuttavana oleva luonnos kuntarakenneliksi.

Hallitusohjelman mukainen tavoite elinvoimaisesta kuntarakenteesta on kannatettava, TEM:n näkökulmasta elinvoiman vahvistaminen on kuntauudistuksen keskeisiä asioita. Mitä vahvempi kuntarakenne on, sitä enemmän on voimavaroja elinkeinopolitiikkaan ja sitä kautta kuntalaisten peruspalvelujen hoitamiseen. Työpaikkaomavaraisuuteen, työssäkäyntiin ja yhdyskuntarakenteeseen liittyvät selvityspäruusteet ovat kannatettavia. Väestöpohjakriteeri on tärkeä useiden kuntien väestön vähentyessä ja palveluvelvoitteiden kasvaessa. Erityisesti kaupunkiseuduilla on tärkeää, että selvitysalueet muodostuvat työssäkäyntiin ja yhdyskuntarakenteeseen perustuvista toiminnallisista kokonaisuuksista. Suurten kaupunkiseutujen osalta nimenomainen toiminnallisen kokonaisuuden arviointi olisi lähes välttämätön, ja valtioneuvostolla tulisi olla samankaltainen työkalu suurten kaupunkiseutujen osalta kuin kriisikunnille.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä kaupunkiseutujen kilpailukykyä vahvistavia hankkeita, kuten kasvusopimusmenettely sekä Innovatiiviset kaupungit (INKA)- ohjelmamenettely. Sopimusjärjestelyt eivät ole kuitenkaan kuntauudistuksen vaihtoehto. Helsingin seudun metropolialueella tehdään oma selvityksensä kuntajakoselvitysalueista ja metropolihallinnosta. TEM ottaa kantaa siihen selvityksen valmistuttua. Alustavana näkemyksenä TEM katsoo päätöksenteon kokoamisen metropolialueella olevan tärkeää kansallisen kilpailukykyyn näkökulmasta. TEM pitää hyvänä, että selvitysalueesta poikkeamisen perusteissa on mainittu erityisen harva asustus. Tämän

erityisen harvan asutuksen arvioinnin perusteena käytettävä syrjäisyysker-toimen käytettävyyttä tässä tulisi vielä harkita. Selvityspuoleisiin voisi har-kita lisättävän myös yleisesti alueelliset erityispiirteet. Joillain alueilla esi-merkiksi saaristaisuudella on suuri merkitys.

Lisäksi sekä paikallisen demokratian että lähipalvelujen huomioiminen on tärkeää, jotta kuntarakenteen sekä sitouttaminen kunnan asukkaita kotikuntansa päätöksentekoon että palvelisi kunnan asukkaita kunnan eri osissa.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on meneillään aluekehittämistä ja rakennerahastojen kansallista hallinnointimenettelyä koskevien lakien uudistaminen ja niiden yhdistäminen. Laki tulee voimaan 1.1.2014. Kuntarakenteen muuttaminen vaikuttaa alueiden kehittämisjärjestelmään, joten rakennerahastojen hallinnointia sekä myös maakuntien liittojen ja maakunnan yhteistyöryhmien asemaa ja tehtäviä tullaan ohjelmakauden alussa muuttamaan. Sopeutuminen muutokseen vie jonkin aikaa vaikuttaen väliaikaisesti hidastaen ohjelmien toimeenpanoa. Myös maakuntajakoon, tukialuejakoon sekä maakuntien yhteistoiminta-alueisiin uudistuksella on vaikutusta. Vaikka kuntakoot kasvaisivat, on nähtävissä, että aluekehittämisviranomaisiksi suurikaan kunta ei ole riittävän suuri. Liittojen tehtävä aluekehittämisviranomaisina jatkuu, vaikkakin maakuntien lukumäärä tulee vähentymään. Kuntarakenteen muuttamisella on merkitystä myös ELY-keskusten toimintaan. Niiden on mahdollista hoitaa kuntiin kohdistuvia tehtäviään erilailla ja ottaa käyttöön uusia toimintatapoja.

Seuraavassa lisäksi joitakin yksityiskohtaisia huomioita kuntajakolakiin esitettyihin muutoksiin:

2 § Kuntajaon kehittämisen tavoitteisiin on nyt voimassa olevien tavoitteiden lisäksi lisätty tavoitteeksi sellainen kuntarakenteen, joka vahvistaa kunnan asukkaan itsehallinnon edellytyksiä. TEM kannattaa tehtyä lisäystä. Kunnallinen itsehallinto ja sitä kautta kuntademokratia on keskeinen osa Suomen hallintojärjestelmää. Kunnan asukkailla on oltava mahdollisuus vaikuttaa itseään ja erityisesti peruspalveluita koskevaan päätöksentekoon.

4 § Kuntajaon muuttamisen edellytyksiin on lisätty uudeksi edellytykseksi, että muutos edistää 2 §:ssä mainittuja kuntajaon kehittämisen tavoitteita. Nämä 2 pykälässä mainitut edellytykset ovat kuitenkin luonteeltaan erilaisia kuin 4 pykälässä mainitut. On oikeudellisen varmuuden ja tasapuolisen käsittelyn vuoksi tärkeää, että asetetut edellytykset ovat selkeästi arvioitavissa.

4 a § Kuntarakenteen uudistuksen tavoite. Lakia selkeyttäisi, jos lopullisen hallituksen esityksen muotoilun yhteydessä eri pykälissä olevat melko samansuuntaiset tavoitteet, tarkoitukset ja edellytykset tarkennettaisiin niin, että vältettäisiin päällekkäisyys, näin lain kokonaisuus aukeaisi sen käyttäjälle paremmin. Pykälän toisen momentin mukaan tarkoituksena on mm. järjestää ja tuottaa ennaltaehkäiseviä palvelukokonaisuuksia, selkeyden vuoksi voisi lisätä sanan *myös* ennaltaehkäiseviä palvelukokonaisuuksia. Pykälän 3 momentissa mainittu tavoite vahvistaa kuntien kykyä hallita markkinoita on ainakin jossakin määrin kilpailupoliittisesti ongelmallinen, sitä olisi syytä avata yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin.

4 b § Selvitysvelvollisuus. Selkeyden vuoksi tulisi tarkentaa mitä aluetta pykälän 1 momentissa tarkoitetaan. Lain luettavuutta lisäisi se, että tärkeimmät termit olisi erillisessä määrittelypykälässä. Näin vältettäisiin myös osa lakitekstissä muutoinkin olevista melko runsaista lakiviittauksista.

4 g § Selvitysten määräaika ja seuranta. Kuntien tulee ilmoittaa valtiovarainministeriölle tämän vuoden marraskuun loppuun mennessä kunnat, joiden kanssa se selvittää yhdistymistä. Hallituksen tulisi muun muassa näiden tietojen perusteella arvioida kuntauudistuksen etenemistä. Koska kunnista ei näitä ilmoituksia kovin paljon ennen määräaikaa saatane, vaikuttaa määräaika erittäin tiukalta. Hallituksella pitää olla päätöksenteon pohjana sekä selvitykset että niistä tehdyt riittävät analyysit.

18 § Päätöksenteon edellytykset kuntien yhdistyessä. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa valtioneuvostolle esitettyä toimivaltaa erityisen vaikeassa asemassa olevien kuntien osalta, ja esittää harkittavaksi samansisältöistä toimivaltaa myös suurten kaupunkiseutujen osalta. Oleellista valtioneuvoston päätösvallan osalta on eduskunnan perustusvaliokunnan käsitys asiasta.

SOTE – linjauksia TEM pääosin kannattaa, mutta ottaa kantaa niihin tarkemmin, kun ne ovat täsmentyneet.

Erkki Virtanen
Kansliapäällikkö

Tuula Manelius
Hallitusneuvos

JAKELU

Valtiovarainministeriö

TIEDOKSI

Janne Metsämäki
Marja Rislakki
Pete Pokkinen
Pilvi Torsti
Erkki Virtanen
TEM osastot ja erillisyksiköt

